

Władysław G o r a l, *Błogosławiony biskup i męczennik (1898-1945). Wybrane aspekty życia, posługi, nauczania i męczeństwa*, red. C. Taracha, Lublin 2006, ss. 238.

XX wiek był czasem męczenników. Tę mogącą szokować współczesnego człowieka prawdę wielokrotnie wypowiedział Jan Paweł II. Słowa te potwierdził poprzez liczne kanonizacje i beatyfikacje osób żyjących w „wieku totalitaryzmów”, które, jak oficjalnie potwierdziły odpowiednie władze Kościoła katolickiego, oddały swe życie za wiarę. Wśród nich znalazło się 108 błogosławionych męczenników polskich okresu II wojny światowej. Jednym z nich był biskup sufragan lubelski – Władysław Goral.

Przyszły hierarcha Kościoła katolickiego w Polsce urodził się 1 maja 1898 r. w Stoczku koło Krasienina pod Lublinem. Po studiach w Wyższym Seminarium Duchownym w Lublinie kontynuował naukę w Gregorianum w Rzymie (doktorat z filozofii) oraz na uniwersytecie we Fryburgu szwajcarskim (licencjat z teologii). W 1920 r. uzyskał święcenia kapłańskie. Po powrocie do Lublina oddał się pracy formacyjnej, naukowej i duszpasterskiej. Był profesorem seminarium duchownego w Lublinie i prezesem Związku Kapłanów „Unitas”. Brał udział w pracach wielu towarzystw naukowych, był cenzorem ksiąg religijnych oraz redaktorem „Wiadomości Diecezjalnych Lubelskich”. Pełnił wreszcie funkcję kapelana Chrześcijańskiego Uniwersytetu Robotniczego, był współzałożycielem i członkiem władz lubelskiego Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego. Jego praca dotyczyła więc wielu aspektów życia społecznego, w których swoją posługą mógł służyć młody, gruntownie wykształcony kapłan.

W dniu 9 października 1938 r. Władysław Goral został konsekrowany na biskupa pomocniczego diecezji lubelskiej. W listopadzie 1939 r. był aresztowany i osadzony przez okupacyjne władze niemieckie na Zamku lubelskim. Stamtąd przewieziono go do obozu Sachsenhausen-Oranienburg, gdzie przebywał w odosobnieniu, pozbawiony także możliwości uczestniczenia w sakramentach. Zginął prawdopodobnie w czasie rzezi więźniów obozu, w lutym 1945 roku.

Omawiana książka jest owocem sympozjum naukowego „Błogosławiony Władysław Goral, biskup lubelski i męczennik (1898-1945)”, które odbyło się w kwietniu 2006 r. w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. W pracy znalazły się referaty wygłoszone podczas tego sympozjum, uzupełnione kilkoma dodatkowymi tekstami. Całość została poprzedzona wstępem autorstwa redaktora pracy i głównego organizatora sympozjum – dr. hab. Cezarego Tarachy oraz słowem wstępnym rektora KUL, ks. prof. Stanisława Wilka, otwierającym wspomniane sympozjum.

Zawarty w pracy materiał można podzielić na trzy grupy. Pierwsza, to artykuły mówiące o życiu biskupa Goral. Przedstawiono jego pochodzenie, życie i posługę kapłańską. Dwa teksty dotyczą przodków błogosławionego. Są to artykuły: dr. Jacka Chachaja *Kilka słów o przodkach biskupa Goral*, w którym autor poddał analizie XIX-wieczne akta USC w Dysie oraz Tomasza Świdorskiego *Przodkowie błogosta-*

wionego Władysława Goral, w którym, obok aspektów genealogicznych, przedstawiono też geografę zamieszkiwania ascendentów biskupa. T. Świdorski przeanalizował też *Stan majątkowy przodków błogosławionego Władysława Goral*, przedstawiając wyniki swej pracy w osobnym artykule. Cenne dla pokazania posługi biskupiej bohatera książki oraz jego życia duchowego są teksty Marty Matysek *Tam, gdzie jest ofiara, jest kapłan. Posługa ks. Władysława Goral jako biskupa sufragana lubelskiego* oraz ks. prof. Jarosława Popławskiego *Duchowa sylwetka bł. biskupa Władysława Goral*. W obu tych artykułach zwrócono szczególną uwagę na cechy charakteru biskupa, jego postawę moralną i duchową, co wydaje się szczególnie ważne w przypadku osoby uznanej przez Kościół za błogosławioną – a więc niewątpliwie za wzór do naśladowania dla wiernych. Do pierwszej grupy tekstów – mówiących o życiu i posłudze duszpasterskiej biskupa Goral – zaliczyłbym też artykuł pióra ks. mgr. lic. Janusza Latocha *Kościół lubelski w okresie II Rzeczypospolitej*, będący wprowadzeniem do tej tematyki.

Druga grupa tekstów zawartych w omawianej książce dotyczy nauczania biskupa Władysława Goral, jego myśli społecznej, stosunku do poszczególnych zagadnień, które podejmował w swoim piśmiennictwie. Otwiera tę grupę artykuł prof. Stanisława Olczaka pt. *Biskup Władysław Goral wobec Akcji Katolickiej*. Autor tekstu podkreśla zwłaszcza zaangażowanie biskupa w kształtowanie modelu rodziny katolickiej i stawianie zadań na tym polu właśnie przed Akcją Katolicką, którą Błogosławiony postrzegał jako szczególnie predestynowaną do prowadzenia apostołstwa wśród małżeństw i rodzin. Także tekst autorstwa dr. Adama Redzika *Problematyka prawna w nauczaniu księdza Władysława Goral ze szczególnym uwzględnieniem poglądu na projekty kodyfikacji prawa małżeńskiego* dowodzi zainteresowania Błogosławionego problematyką małżeństwa i rodziny. Szczegółowym aspektem nauczania biskupa Goral poświęcili swe artykuły także dr hab. Cezary Taracha – *Problematyka latinoamerykańska i hiszpańska w wypowiedziach ks. dra Władysława Goral* oraz dr Marek Bochniak – *Biskup Goral wobec środowiska organistów lubelskich i muzyki kościelnej*.

Trzecią wreszcie grupę tekstów zamieszczonych w omawianej pracy stanowią artykuły poświęcone męczeństwu biskupa. Ks. prof. Henryk Misztal w artykule *Dowodzenie męczeństwa w kontekście sprawy beatyfikacyjnej bł. Władysława Goral* w bardzo interesujący sposób wskazuje na trudności w prowadzeniu tego typu spraw oraz omawia elementy niezbędne do tego, by uznać śmierć za męczeństwo. Ks. mgr lic. Józef Maciąg przedstawia stan wiedzy na temat okoliczności śmierci biskupa, analizuje przekazy świadków na temat jego dyspozycji wewnętrznej do przyjęcia męczeństwa (*Męczeństwo biskupa Władysława Goral*). Kończy tę część (i całą książkę) artykuł ks. dr. Tomasza Karczmara pt. *Świadkowie wiary i dzieło budowy cywilizacji chrześcijańskiej. 108 błogosławionych męczenników z czasu II wojny światowej*, ukazujący postać biskupa Goral na szerszym tle współbeatyfikowanych z nim męczenników polskich – zarówno duchownych jak i świeckich.

Już ten dokonany przeze mnie przegląd zawartości pracy *Władysław Goral. Błogosławiony biskup i męczennik (1898-1945)* ukazuje, iż podejmowana w książce problematyka dotyczy szeroko ujętego życia, działalności, zainteresowań naukowych i duszpasterskich oraz męczeństwa biskupa Goral. Jest to praca ważna, jedyna –

obok biografii *Biskup w pasiaku* pióra Henryka Cioczka – publikacja naukowa poświęcona w całości postaci Władysława Goralą. Autorzy artykułów – znani historycy, teologowie, kanoniści (są wśród autorów także studenci historii – co dowodzi zainteresowania postacią Błogosławionego wśród młodzieży) w kompetentny i zarazem interesujący sposób ukazują postać i posługę biskupa lubelskiego. Przeprowadzone na potrzeby sympozjum i książki badania naukowe niewątpliwie staną się punktem wyjścia do podejmowanych w przyszłości dalszych studiów nad postacią, działalnością i nauczaniem Błogosławionego.

Chciałbym na zakończenie podkreślić jeszcze jeden aspekt związany z sympozjum i książką na temat błogosławionego Władysława Goralą. Jak wynika ze wstępu do pracy, sympozjum stało się okazją do spotkania krewnych biskupa. Efektem tego był Zjazd Rodziny Goralów. Postać błogosławionego przyczyniła się więc także do integracji bliższych i dalszych członków jego rodziny. Jak zaznaczono we Wstępie: „Frekwencja przekroczyła najśmielsze oczekiwania organizatorów”. Warto zauważyć, iż wśród uczestników spotkania znaleźli się też autorzy tekstów zawartych w omawianej pracy. W ten sposób dokonała się pewna synteza – wysiłku intelektualnego oraz życia w jego podstawowym, rodzinnym wymiarze. W dzisiejszych czasach, kiedy w życiu społecznym zaczyna dominować atomizacja, prowadząca wręcz do zaniku bezpośrednich kontaktów interpersonalnych – jest to dokonanie warte podkreślenia.

Jarosław Rabiński

I Katedra Historii Nowożytnej KUL

Szczepan K o w a l i k, *Eksperyment. Władze PRL wobec biskupa Piotra Gołębiowskiego 1957-1980*, Radom: Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne, 2006, ss. 267.

W powodzi medialnie nagłaśnianych obecnie książek i artykułów rozliczeniowych z epoką komunizmu w Polsce, tudzież tropienia prawdziwych i domniemyanych współpracowników poprzedniego systemu, być może umyka uwadze książka młodego historyka poświęcona postaci wielce zasłużonego dla Kościoła biskupa sandomierskiego, Piotra Gołębiowskiego. A warto zarekomendować ją czytelnikom. Książka Szczepana Kowalika pt. *Eksperyment. Władze PRL wobec biskupa Piotra Gołębiowskiego* jest solidną rozprawą naukową, opartą na szerokiej kwerendzie źródłowej. Autor wykorzystał zarówno materiały wytworzone w Urzędzie do Spraw Wyznań (obecnie w Archiwum Akt Nowych), jak też akta Departamentu IV, obecnie przechowywane w Archiwum IPN w Warszawie, ale skonfrontował je z archiwaliami Archiwów Diecezjalnych: radomskiego i sandomierskiego oraz Archiwum Ośrodka